

7 במר 2017

לכבוד
ח"כ דוד אמסלם, יו"ר ועדת הפנים
חברי ועדת הפנים
חברי וחברות כנסת

שלום רב,

הנדון: תיקון 109 לחוק התכנון והבניה – הרסני לירושלים המזרחית

בימים אלה מתקיימים דיונים קדחתניים, חפוזים, בהצעת החוק הממשלתית: הצעת חוק התכנון והבניה (תיקון מס' 109), התשע"ו – 2016 (להלן: התיקון) בוועדת הפנים של הכנסת. הצעת חוק זה קובעת החמרה קשה באכיפת חוק התכנון והבניה, מרחיבה סמכויות הריסת בתים, מרחיבה טווחי זמן לביצועם, מגבילה ביקורת שיפוטית עליה ועוד. השלכותיה של הצעת חוק זו חמורים בכלל, ובפרט בבניה במגזר הערבי, ובוודאי בבניה בשכונות פלסטיניות בירושלים המזרחית. מכאן פנייתנו אליכם.

אנו קוראים לוועדת הפנים לקיים דיון בהשלכות התיקון על תושבי ירושלים המזרחית. לדאבוננו, בניגוד לרשויות ערביות ישראליות המיוצגות על ידי ראשי רשויות נבחרים, קולם של תושבי ירושלים המזרחית נשמע בינתיים רק באמצעות ארגונים.

עוד אנו קוראים לכסן להתנגד להצעת החוק, ולמנוע קבלתם של הסעיפים המרחיבים כאמור את הפגיעה הקשה כבר היום באוכלוסיה הפלסטינית בירושלים המזרחית.

בטרם דיון בכללי אכיפתם של חוקי התכנון והבניה, יש לבחון ראשית את האפליה הקשה התכנונית הקיימת כלפי האוכלוסיה הפלסטינית בירושלים המזרחית:

- **תושביה הפלסטינים של ירושלים המזרחית מהווים 37% מתושביה. על אף זאת – רק כ-15% משטחי ירושלים המזרחית (ובפועל 8.5% משטחה של ירושלים כולה) הם בייעוד מגורים עבור האוכלוסייה הפלסטינית ובהם אחוזי הבניה המותרים הם נמוכים במיוחד.**
- **מאז תחילת 2009 תחת כהונתם של בנימין נתניהו כראש ממשלה וניר ברקת כראש עיריית ירושלים, אושרו תכניות מתאר מפורטות (שרק מכוחן ניתן להוציא היתרי בניה) בשכונות/התנחלויות ישראליות במזרח ירושלים בהיקף של כ-10,000 יחידות דיור. לעומת זאת, בשכונות הפלסטיניות אושרו רק תכניות מפורטות קטנות, בהיקף של מאות יח"ד בלבד, ואילו תכניות מתאר רחבות יותר לא אושרו כלל.**
- **7% בלבד מהיתרי הבנייה לדירות בירושלים בשנים האחרונות ניתנו בשכונות הפלסטיניות. בשנת 2015 ניתנו 100 היתרים בלבד בשכונות הפלסטיניות במזרח ירושלים. בכל אחת מחמש השנים האחרונות עד לשנת 2015 ניתנו במזרח העיר בממוצע כ-120 היתרים בלבד לשנה.**
- **עיריית ירושלים ומשרד הפנים בעבר ותחת חסות משרד האוצר כעת הורסים כל שנה עשרות יחידות דיור שנבנו ללא היתר בשכונות הפלסטיניות. שנת 2016 הייתה שנת שיא של ביצוע הריסות - הרשויות הישראליות הרסו במהלכה 123 יחידות דיור בירושלים המזרחית.**

- התכנון הלא מספק מונע בניה של בתי ספר ופיתוח של שטחים ציבוריים ואזורי תעסוקה ומסחר. כך הולכת ונחלשת הקהילה כולה. בירושלים המזרחית **חסרות היום יותר מ-2,600 כיתות לימוד בשל מחסור בקרקעות מיועדות.**
- תכנית המתאר המקומית ירושלים 2000 שאושרה להפקדה בשנת 2009 הוקפאה מאז, דווקא בשל אפשרויות הפיתוח שהוצעו בה לחלק מהשכונות הפלסטיניות.
- בפני עיר עמים ובמקום דוגמאות רבות למקרים בהם **הרשויות סיכלו יוזמות תושבים בשכונות שונות בירושלים המזרחית** (א-טור, עיסאווייה, צור באהר, בית צפאפא ועוד), לאחר שהתארגנו קהילתית, יזמו תכניות מפורטות לשכונותיהם, תוך גם הקצאת שטחים למבני ציבור מתוך קרקעות פרטיות, אך הרשויות הכשילו את כולן.
- **עיריית ירושלים יוזמת פעם אחר פעם תכניות כלליות לשכונות הפלסטיניות במזרח ירושלים, חסרות מעמד סטטוטורי.** תכניות אלו לא משפרות את המצב, אלא דווקא מעכבות בעוד שנים רבות את יכולתם של הפלסטינים לבנות עם היתר. העירייה מצביעה על תכניות האב שיזמה במזרח העיר כעל שינוי מדיניות ומתן מענה להזנחה ולאפליה של השכונות הפלסטיניות, שהן חסרות מעמד סטטוטורי ובפועל, העבודה על תכניות האב מעכבת את הכנתן של תכניות מתאר מפורטות שרק מתוקפן אפשר להוציא היתרי בניה.

על רקע אפליה תכנונית קשה זו, כשאלפי משפחות בירושלים המזרחית חיות תחת איום קבוע של הריסת קורת הגג שמעליהן, כעת מבקשת הממשלה אף להחמיר עוד את תנאי התכנון והאכיפה. אנו מצטרפות לעמדת קואליצית הארגונים נגד התיקונים בחוק כמפורט בנייר העמדה שהגישו (מיום 29/1/17).

נוסיף כאן את טענותינו העיקריות ובתמצית, הנוגעות בתיקון לירושלים המזרחית:

1. התיקון מסמיך לראשונה גם את מנהל היחידה הארצית לאכיפת דיני תכנון ובניה להוציא צווי הריסה מנהליים. התיקון מציע כי היחידה תהיה מוסמכת גם להוציא צווים מנהליים ולא רק לבצעם.
2. סעיף 207 לתיקון מבחין בין בית מגורים לבין כל בניין אחר, ומאריך באופן דרמטי את משך הזמן בו ניתן להוציא צו הריסה מנהלי לבניין שלא מיועד למגורים.
3. תת הסעיף 207(3) המתייחס למבנה מגורים אמנם מותיר את הקביעה כי תיתכן הריסה של מבנה שאינו מאוכלס יותר משלושים ימים, אך אינו מותיר את המגבלה הקיימת של 60 ימים מיום סיום הבניה (בניגוד לאמור בסעיף 238א(ג) לחוק היום). כך שניתן להרוס בניין מגורים בכל זמן, ובלבד שלא אוכלס.
4. לגבי מבנה אחר - בעוד שלפי החוק ניתן להרוס מבנה שבניתו הושלמה עד 60 יום לפני הוצאת הצו, התיקון מגדיל את משך הזמן לשישה חודשים מרגע סיום הבניה.
5. התיקון גם מרחיב מאד את מעגל הרשויות המוסמכות לבקש צו הריסה מינהלי ומעניק סמכות זו גם לרשות הטבע והגנים (סעיף 217 לתיקון) וגם לוועדה הארצית לתכנון ובניה (סעיף 206 לתיקון). הרחבה זו משמעותית מאד בירושלים המזרחית - ירושלים המזרחית היא המקום היחיד בארץ בו מוכרזים גנים לאומיים בשטח בנוי פלסטיני. כבר היום פועלת רשות הטבע והגנים באזורים בנויים רבים וגם ובעיקר משיקולים פוליטיים מדיניים. יש להתנגד להרחבת הסמכות לביצוע הריסות בידיה.
6. סעיף 212 לתיקון מגביל את האפשרות של בית המשפט לעכב ביצוע של צווי ההריסה תחת שלושה סייגים: כאשר העילה לבקשת העיכוב היא עתירה לביטול הצו, רק מי שהגיש את העתירה יוכל להגיש בקשה לעיכוב הביצוע; סך כל העיכובים של הצו לא יעלו על שישה חודשים; התיקון לא מאפשר לבית המשפט לעכב ביצוע של צו מנהלי כאשר הבניה אינה תואמת את התוכנית הקיימת בשטח.
- תיקון זה מחמיר מאד את האפשרות להיעזר בהליך משפטי למניעת ביצוע של צו מינהלי, ולמעשה מונע את האפשרות לקבל סעד אפקטיבי מבית המשפט.
7. סעיף 236 לתיקון מעביר אוטומטית את סמכות ההריסה לרשויות האכיפה במקרה שזו אינה מתבצעת על ידי הנתבע.
8. חלק העונשין (סימן ד') בתיקון מגדיל באופן ניכר את העונשים על עבירה על חוקי בניה. סעיף 222 לתיקון קובע עונש של שלוש שנות מאסר על עבירה של בניה בלתי חוקית, בניגוד לשנתיים בחוק הקיים. העונשים על עבירה של בניה בחריגה מהיתר גדלים משנה

אחת לשלוש שנים, וכן נקבע כי העבירה תהיה עבירה של אחריות קפידה (חזקה שאדם ביצע עבירה פלילית ונטל ההוכחה עובר אליו שלא כך).
9. סעיף 237 העוסק בתשלום הוצאות ההריסה מותיר שיקול דעת רחב לשר האוצר בקביעת סכום התשלום.

לכן, כאמור בראשית המכתב **אנו קוראים לוועדת הפנים לקיים דיון בהשלכות התיקון על תושבי ירושלים המזרחית.**
עוד אנו קוראים לכם להתנגד להצעת החוק, ולמנוע קבלתם של הסעיפים המרחיבים כאמור את הפגיעה הקשה כבר היום באוכלוסיה הפלסטינית בירושלים המזרחית.

נשמח לעמוד לרשותכם לכל שאלה בהמשך.

בכבוד רב,

עו"ד אשרת מימון
עיר עמים

אדר' אפרת כהן בר
במקום